

**Hundar i utbildningssyfte för främjande av
elevers läslust eller läsutveckling samt för
att underlätta inlärning för barn med
särskilda behov**

**Dogs for educational purpose to promote
students reading ability and to facilitate
learning to read for children with special
needs**

Examensarbete inom huvudområdet Folkhälsovetenskap
Grundnivå
15 Högskolepoäng
Vårtermin 2018

Författare: Amanda Dahl

Handledare: Stefan Backe

Examinator: Sakari Suominen

SAMMANFATTNING

Titel:	Hundar i utbildningssyfte för främjande av elevers läslust eller läsutveckling samt för att underlätta inläring för barn med särskilda behov
Författare:	Dahl Amanda
Avd./Institution:	Avdelningen för biomedicin och folkhälsovetenskap, institutionen för hälsa och lärande, Högskolan i Skövde
Program/kurs:	Folkhälsovetenskapligt program, Examensarbete i folkhälsovetenskap G2E, 15 hp
Handledare:	Backe Stefan
Examinator:	Suominen, Sakari
Sidor:	22
Nyckelord:	Elever, Barn, Lässvårigheter, Terapihund, Låshund

Abstrakt

Inledning Föreliggande litteraturstudie kommer att studera hur läs- och/eller terapihundar kan främja barns läslust och läsutveckling. I flera länder, främst i USA och Kanada är hund baserad pedagogik ett accepterat verktyg för skolan i utbildningssyfte.

Syfte Att göra systematisk litteraturstudie om användningen av en läs- eller terapihund kan förbättra elevers läsförmåga och läslust och om de kan underlätta inläringen av elever med särskilda behov.

Metod Litteraturstudien redovisar resultatet från 15 artiklar. Resultaten indelades i olika teman och presenteras i tabell och löpande text.

Resultat Enligt studierna kan man se en positiv utveckling gällande läsförmåga, uttal och ordförståelse hos de barn som får läsa högt för en hund. Barnen upplever mer glädje och motivation samt mer lust till att läsa om hunden är närvarande. Även barn med särskilda behov gynnas av hund baserad terapi.

Diskussion Studien stödjer tidigare forskning och slutsatsen är att barn som får läsa för en hund kan utveckla sin läsförmåga och öka sin motivation för att läsa.

ABSTRACT

Title: Dogs for educational purpose to promote students reading ability and to facilitate learning to read for children with special needs.

Author: Dahl Amanda

Dept./ School: Department of Biomedicine and Public Health, School of Health and Education, University of Skövde

Course: Bachelor degree project in public health science G2E, 15 ECTS

Supervisor: Backe Stefan

Examiner: Suominen, Sakari

Pages: 22

Keywords: Students, Children, Reading disabilities, Therapy dog, Canine-assisted reading program

Abstract

Introduction: This literature study will examine how reading- and/or therapy dogs can promote children's motivation to read and develop their reading skills. In many countries, primarily in USA and Canada, dog based education is an accepted tool in schools.

Aim: The aim of the thesis is via a literature study explore whether students improve their reading ability and motivation to read with use of a dog. Also, the aim is to explore if dogs can facilitate learning to read for children with special needs.

Method: This thesis presents the results of 15 articles. The results have been categorized according to different themes and are presented in a table and in the current text.

Results: According to the studies there a positive development regarding reading ability, pronunciation and comprehension of the children who read out loud for a dog could be detected. The children experience higher joy, motivation and pleasure to read if a dog is present. Even children with special needs benefit from dog based therapy.

Discussion: This literature study supports previous research and the conclusion is that children who reads for dogs can develop their reading ability and increase the motivation to read.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
<i>Termer</i>	6
BAKGRUND	6
<i>Problemformulering</i>	8
<i>Syfte</i>	9
<i>Frågeställningar</i>	9
METOD	10
<i>Tabell</i>	11
RESULTAT	12
<i>Tabell 2</i>	12
<i>Resultatsammanfattning</i>	13
DISKUSSION	16
<i>Metoddiskussion</i>	16
<i>Resultatdiskussion</i>	16
<i>Slutsats</i>	18
<i>Implikationer och förslag till utveckling av ämnet</i>	18
REFERENSER	19

Inledning

Under 2000-talet kan vi läsa och höra om hur hundar används inom olika yrkesområden och hur de kan vara vår hjälpredda och resurs för olika uppgifter, allt från spårhundar i polisinsatser till läshundar på bibliotek som hjälper barn med lässvårigheter (McIntosh, 2014).

Att i skolan lära sig läsa är bland de viktigaste kunskaperna ett barn får med sig in i vuxenlivet. Det är därför viktigt att uppmuntra och vägleda barn i denna process av lärande. Om lärare eller förälder uppmärksammar ett barn som har lässvårigheter i tid finns det möjlighet att sätta in resurser för att hjälpa barnet att komma tillrätta med sin läsutveckling (Skolverket, 2016).

En vanlig bedömning är att 5–8 % av befolkningen i de läskunniga delarna av världen har läs- och skrivsvårigheter (Dyslektikerförbundet, 2017). Cirka 10 miljoner barn i världen har lässvårigheter, undersökningar visar på att mellan 90–95 % kan överkomma sina svårigheter i ung ålder om lärare och föräldrar tidigt ger extra resurser och stöd för dessa barn (Readingrockets, 2017).

Under 2000-talet har läskunnigheten hos barn försämrats dramatiskt. Internationella undersökningar visar på att allt fler svenska barn har svårt att läsa, tolka och förstå texternas innebörd. Cirka en fjärdedel klarar inte kraven för läskunskap i årskurs nio (Sundberg, u.å.).

Enligt Dyslexiförbundet (2017) är läs- och skrivsvårigheter den övergripande termen för alla som upplever problematik med att läsa och/eller skriva oavsett vad som är orsaken. Dyslexi tillhör en av undergrupperna där specifika hinder uppstår i inläringen. Fler pojkar än flickor har dyslexi och läs- och skrivsvårigheter, de förekommer ofta tillsammans med andra funktionsnedsättningar som ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder; Hyperaktivitetssyndrom med uppmärksamhetsstörning) och dyskalkyli (benämningen för när en person har svårigheter med siffror och matematik). Barn med lässvårigheter kan utveckla stress och prestationsångest i tillfällen då hen ska läsa högt inför andra. Barnet kan känna sig utsatt och generad på grund av sina svårigheter (Lane & Zavada, 2013). Att läsa för en utbildad, lugn och icke-dömande hund gör läsinlärningsprocessen både meningsfull och glädjefull (Fung, 2017). År 2014 var det 24,000 ekipage (hund och förare) registrerade i Therapy Dogs International. Det är en organisation där ekipage får utbildning och certifikat för att kunna volontär arbeta inom områden där hundar behövs för att skapa bättre välmående och livskvalité hos människor i alla åldrar (McIntosh, 2014).

Termer

Animal assisted education (AAE) som i sin tur är uppdelat i två undergrupper; Animal assisted human education, som vänder sig till att stödja och förbättra människors känsla av värdighet, ansvar, respekt och vänlighet. Den andra undergruppen är Animal assisted reading program (R.E.A.D) som är utformat för att främja barns läsinlärning. Denna utbildningsform har de senaste två decennierna blivit allt mer uppmärksammas och används i utbildningssyfte på skolor och bibliotek världen över (Fung, 2017, Hall, Gee and Mills (2016)). I Sverige är skolhund den övergripande termen för hundar som används i inlärnings- och/eller i undervisande syfte. Lëshund tillhör gruppen skolhund vars primära koncept är att motivera barn till att läsa och utveckla sin läsförmåga. Även i Sverige används program som är inspirerat av konceptet R.E.A.D (Terapihundskolan, 2018). Terapihund ingår, tillsammans med vårdhund, inom begreppet social tjänstehund. Ett terapihunds ekipage (hund och hundförare) har till uppgift att öka deltagarens motivation, välbefinnande och hälsa. Ekipaget arbetar med att stärka fysisk, psykisk, social och kognitiv träning hos deltagaren (Terapihundskolan, u.å.).

Bakgrund

Allt mer forskning tyder på att barn med lässvårigheter löper högre risk för att drabbas av känslö- och beteendemässiga problem (Boyes, Leitao., Claessen, Badcock & Nayton, 2016). Ett barn med lässvårigheter kan utveckla symptom som ilska, depression, ångest och nedstämdhet (Boyes et al., 2016).

I skolåren bör lärare och föräldrar vara observant på barn som har svårt att uppfatta rim, utelämnar vokaler, spegelvänder bokstäver, kastar om bokstäver, läser långsamt, blir fort trött vid läsning och har läs- och skrivsvårigheter i släkten. Dessa är några av de tidiga tecknen på att ett barn kan ha lässvårigheter eller dyslexi (Föräldraföreningen för dyslektiska barn, 2017).

Neurologiska funktionsnedsättningar går ofta hand i hand med varandra. Det är vanligt att barn och vuxna med läs- och skrivsvårigheter / dyslexi också har en form av ADHD, som till exempel koncentrationssvårigheter. Det har även visat sig att dyslexi ofta har ett samband med dyskalkyli (Dyslexiförbundet, 2017).

Av världens 800 miljoner människor som är >15 år är cirka 16 % oförmögna att läsa och skriva. Totalt 98 % av dem bor i U-länder där fattigdomen är stor och grundskoleutbildning inte är en självklarhet. Flest människor med oförmåga att läsa och skriva bor i Indien, där beräknas 826 miljoner människor vara analfabeter (Lukukeskus Läscentrum, u.å.).

Av de barn som går i skolan uppskattas cirka 250 miljoner barn globalt sett ha lässvårigheter. När ett barn lider av den här typens problem leder det ofta till att eleven hamnar efter i många skolämnen. Det kan leda till att skolgången avbryts i förtid (Lukukeskus Läscentrum, u.å.). I USA har 7-15 % av befolkningen svårigheter med grundläggande läskunskaper, en liten del av dessa har fysiska handikapp som påverkar läsinläringen medan dyslexi är den stora anledningen till förekomst av den här typens svårigheter. I Sverige, Norge, Holland, Italien och Spanien beräknas ca 5 - 8 % vara dyslektiker. I Tyskland, Österrike, Finland och Grekland beräknas ca 2 - 3 % vara dyslektiker (So to Speak u.å.). Detta sägs kunna bero på språkets utformning, där bland annat variationen på hur ord stavas räknas som en av faktorerna (So to speak, u.å.).

Det finns olika faktorer som kan påverka att ett barn får lässvårigheter. Enligt Carrol et al (2005) finns det samband mellan barns lässvårigheter och socioekonomisk status (barn från lägre socioekonomisk status löper högre risk att drabbas av lässvårigheter), föräldrarnas utbildning - och yrkesstatus, och genetiska faktorer (om någon av barnets föräldrar har eller har haft lässvårigheter löper barnet större risk att också drabbas av det). Det finns även bevis på att lässvårigheter ofta hör ihop med ADHD och andra diagnoser gällande mentala hälsan där koncentrationssvårigheter är en del av symtomen.

Dagens forskning indikerar att närvaro av en hund på många sätt kan skapa en fördel för vår hälsa. Att klappa och/eller leka med en hund sänker blodtrycket och initierar utsöndring av hormonet oxytocin som gör att vi känner oss lugna och tillfreds (McIntosh, 2014). Djurägare har mindre risk att drabbas av ångest och depression än de som inte har djur. Studier visar även på att djurägare gör 30 % färre läkarbesök än personer som lever utan djur. Att vara hundägare bidrar även till att minska på risken för att uppleva ensamhet och att ha högt självförtroende (McIntosh, 2014).

Användningen av läs- eller terapihundar ökar runtom i världen och mycket beror på de positiva effekterna (som beskrivs ovan) en hund har på oss människor.

Det mest välkända programmet där läshundar är en del av utbildningen för barn i skolan är R.E.A.D (Reading Education Assistance Dogs) som infördes 1999 i Salt lake City av Intermountain Therapy Animals (ITA) (Jalongo et al 2004). ITA är en icke-vinstdrivande organisation som specialiserar sig på djurbaserad terapi inom psykiska och fysiska funktionshinder, samt inom specialiserade utbildningsformer. I dagsläget finns det tusentals registrerade R.E.A.D ekipage (hund och förare) som arbetar i USA, Kanada, Europa och Sydafrika (Intermountain Therapy Animals, 2017).

Enligt Töllner (2015) finns det viktiga delar i att läsa för en hund som gör att barnet upplever läsningen som positiv, några av dessa är:

- Hunden lyssnar utan att döma och kritisera.
- Hunden låter barnet läsa i sin egen takt.
- Det känns mindre kravfyllt att läsa för en hund
- Barnet känner sig duktig, eftersom den utför något som hunden inte kan.
- Hundens minskar stress, tillför avslappning och minskar blodtrycket hos barnet som läser.

Det första R.E.A.D programmet i Sverige startade 2013, vid den tiden var begreppet nästan helt okänt i landet. Det var svenska terapihundskolan som startade den första utbildningen inom R.E.A.D programmet. Utbildningen vänder sig till redan utbildade pedagoger som vill vara verksamma med sin hund i utbildningssyfte. Svenska terapihundskolan använder sig av det amerikanska utbildningsmaterialet och redan under de två första åren blev läshundsprojektet en mer accepterad och välkänd form av läsfrämjande (Töllner, 2015)

Det krävs utbildning av både hund och ägare för att kunna få arbeta som skolhund (läs-och fadderhund) och hunden behöver genomföra en rad olika tester för att se att den är lämplig för arbetet. Det ingår att hunden ska kunna hantera alla olika miljöer och människor (vare sig kön, ålder, etnicitet, rullstolsbundenhet osv.). Hunden gör lämplighetstest vid tidigast ett års ålder, därefter utbildar sig ekipaget till ett besökshundteam för att sedan kunna vidareutbilda sig till läs- och/eller terapi hund (Terapihundskolan, 2017).

I kontrast med Animal Assisted Therapy (AAT) där både hästar, delfiner och andra djur används i terapisyfte, är hundbaserad pedagogik den billigaste och smidigaste terapiformen (Friesen, 2009). Det är just hundens enastående sätt att kunna knyta sig an till en människa som gör den extra värdefull för barn med särskilda behov (McIntosh, 2014).

Problemformulering

Att ha förmågan att läsa och skriva är en av människans grundkunskap för att kunna samla och bearbeta information. Det är genom att läsa vi kan få reda på nyheter, utbilda oss, få information från omvärlden, lära oss nya färdigheter, kunna förmedla våra budskap och det är förmågor vi använder oss av dagligen. Eftersom studier har visat på att det finns samband mellan lässvårigheter och psykiska diagnoser som ADHD, ångest och depression (Carroll et al., 2005) är det ett folkhälsoproblem som i vissa fall kan förknippas med psykisk ohälsa. Som det nämndes ovan i texten, har personer med lässvårigheter tendens att utveckla ohälsa, främst upplevelse av psykisk påfrestning. Det är vanligt att elever avslutar skolan i förtid om de kommer efter i många skolämnen, det i sin tur kan leda till låg sannolikhet för vidareutbildning och yrken där gymnasial och/eller högskoleutbildning är ett krav. På lång sikt kan lässvårigheter leda till bland annat låg socioekonomisk status. Enligt Folkhälsomyndigheten (2015) kan personer med låg

socioekonomisk status uppleva stress och andra psykiska besvär. Detta är en av de bidragande faktorerna till att ämnet är folkhälsovetenskapligt relevant.

Sedan en tid tillbaka har hundar i utbildningssyfte för barn med psykiska/fysiska funktionshinder studerats. Det har visat sig att barn med dessa funktionsnedsättningar har betett sig lugnare när en hund har varit närvarande. När en hund var i deras närvaro visade barnen större engagemang i skolan genom att delta i diskussioner och besvara frågor (Bone, 2013). Hundar kan hjälpa människor att minska de psykologiska upplevelserna av stress (Geist, 2011). Geist (2011) refererar till Friedman et al. (2000) som förklarar att närvaron av en lugn och uppmärksam hund mildrar tydligt stressresponsen hos ett barn som läser högt, till och med mer än när barnet läser för en vuxen eller en nära vän. Målet med att använda läs hundar i utbildningssyfte är att öka motivationen att vilja läsa, förbättra flytet i läsandet, uppmuntra de barn som känner motstånd för att läsa och att göra läsningen rolig och inspirerande. De flesta program är i samarbete med organisationer för hundbaserad terapi och utförs med specialtränade hundar för att assistera barn med lässvårigheter (Lane et al., 2013). Denna studie kommer att belysa hur läs- eller terapihundar hundar kan vara en resurs för barn som lider av lässvårigheter

Syfte

Syftet med detta examensarbete är att göra en litteraturstudie för att ta reda på om användning av läs- eller terapihundar kan förbättra elevers läsförmåga och läslust samt att utreda om hundar kan understöda inläring bland elever med särskilda behov.

Frågeställningar

I denna litteraturstudie vill man ha svar på ett antal frågor som berör hur läs- och terapihundar kan påverka elever på olika sätt. Frågeställningarna är följande:

1. *Vilken typ av studier är gjorda inom ämnet och är dessa generaliseringsbara?*
2. *Hur påverkar hundens närvaro barn och unga i deras läsinläring?*
3. *Påverkar hundens närvaro det till läsutvecklingen förknippade känslomässiga beteendet hos barn och unga?*
4. *Kan inläringen av elever med särskilda behov gynnas av en hunds närvaro? Kan hunden gynna fysiska/psykologisk utveckling av dessa barn?*

Metod

Detta är en litteraturstudie som är baserad på tidigare forskning och vetenskapligt granskade artiklar. I en litteraturstudie är syftet att sammanställa redan gjord forskning, samt att se likheter och skillnader i de studier som gjorts inom det valda området. Artiklar hittades och valdes ut vid Högskolan Skövdes databaser, där Academic Search Elite, ERIC, CHINAL, Medline, Socindex och Scopus har gett flest träffar inom ämnet. Sökorden har varit på engelska då den mesta forskningen inom ämnet skett utomlands (mestadels USA). I sökprocessen inkluderades tidsbegränsning från 10 år tillbaka, dock gjordes vissa undantag för att få ett bredare utbud. I de fallen användes ingen avgränsad tidsperiod. Sökningen har även avgränsats till fulltext artiklar vilket innebär att artiklar med endast abstrakt tillgängliga kan ha missats. Förutom de artiklar som hittats enligt tabellen nedan har tre artiklar hittats via hemsidor och/eller studier som länkat till forskningsartiklar, därigenom har sökning via en databas på artikelns titel gjorts (dessa visas inte i nedanstående tabell). I det fallet har, förutom Academic Search Elite, databaser som Discovery WorldCat och PubMed används för att hitta relevanta artiklar.

Ett återkommande sökord har varit Child* eller children då studien riktar sig mot barn i skolåldern. Många olika sökkombinationer har använts är för att ta reda på de bakgrundsfakta som behövs för att kunna informera om ämnet, både barn med särskilda behov i relation till skolmiljön men också barn i relation till läs – eller terapihund i utbildningssyfte.

Efter att ha valt ut relevanta artiklar, delades de upp i två kategorier baserade på innehållet. Dessa kategorier var introduktion och resultat enligt vilka artiklarna indelades beroende på studiernas syfte och typ. Cirka 12 artiklar användes för introduktionsdelen och genom kodning av grön markering i texten kunde relevant fakta användas från artikeln till introduktionsdelen. I resultatdelen ingår 15 artiklar som är baserade på studier gjorda på barn om hur närvaron av hund kan påverka läsinlärning och andra psykologiska faktorer. Artiklarna har färgkodats utifrån tre olika teman (läsinlärning med hjälp av en läs-eller terapihund, påverkan på motivation/koncentration genom att läsa för en hund och hundens påverkan för barn med behov av särskilt stöd för läsinlärning/motivation för skolämnena) som sammanställt deras likheter och skillnader i kring vad forskarna kommit fram till.

De flesta utvalda artiklar är publicerade efter 2010, det är under de senaste åren som terapihundar i utbildningssyfte ökat inom både skola och omsorg. Den äldsta artikeln är från 2004, trots sin ålder valdes den med på grund av relevant fakta och historia kring hur hundar används inom olika yrkesområden och i samband med människors hälsa och livskvalitet.

De studier som har valts ut för att användas i resultatdelen har tagit hänsyn till etiska riktlinjer, enligt Helsingforsdeklarationen (Andersson, 2016) och sedermera också kontrollerats att studierna erhållit etiskt godkännande från någon etikkommitté. Resultatet redovisas på ett objektivt sätt och ingen fakta har undanhållits.

Tabell 1 – Presentation av sökprocess för föreliggande studies artiklar

Datum	Databas	Söktermer	Inklusions kriterier	Antal Träffar	Antal lästa artiklar	Antal inkluderade artiklar
2017-11-01	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL	Therapeutic dogs AND children	peer reviewed + full text	14	2	2
2017-11-01	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL	Animal assisted therapy AND children	peer reviewed + full text	37	5	3
2017-11-01	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL	Dog therapy AND children AND school	peer reviewed + full text	17	3	1
2017-11-01	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL	Canine assisted education	peer reviewed + full text	257	5	1
2017-11-01	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL	Dogs AND children AND education	peer reviewed + full text	165	4	1
2017-11-01	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL	Assisted dog therapy in school	peer reviewed + full text	194	7	2
2017-11-01	ERIC	Children AND interaction AND dog AND effect	peer reviewed + full text	135	4	1
2017-11-01	ERIC	children AND interaction AND therapy dog	peer reviewed + full text	127	9	2
2017-11-14	ERIC	Behaviour problem AND child* AND classroom	peer reviewed + full text	722	3	2
2017-11-14	ERIC	child health AND classroom AND problem*	peer reviewed + full text	106	4	1
2017-11-15	Academic Search Elite	child* AND reading difficulties AND risk factors	peer reviewed + full text	56	2	1
2018-03-03	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL	animal-assisted reading program	peer reviewed	4	2	2
2018-03-28	Scopus	animal-assisted reading program AND students	Article	10	3	1
2018-03-29	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL + Socindex	dog therapy AND children And reading program	peer reviewed	9	2	1
2018-03-29	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL + Socindex	dog* AND classroom* AND read*	peer reviewed	42	4	1
2018-04-06	Academic Search Elite + ERIC + CINAHL + Socindex	measuring affects AND read* AND assistance dog	peer reviewed	1	1	1
2018-04-12	Scopus	dog* AND child* AND read*	Article	186	3	2
2018-04-22	Scopus	reading intervention AND animal* AND child*	Article	33	1	1

Resultat

Tabell 2- Presentation av litteraturstudiens inkluderade artiklar som redovisas i resultatdelen

Författare	Titel	År	Land	Studietyper	Uraval	Resultat	Kommentar
Kiman, J. Siminereo, S & Wong, Z.	The Impact of a Therapy Dog Program on Children's Reading Skills and Attitudes toward Reading	2016	USA	Kvalitativ, mixade metoder	169 elever förskola-lågstadiet	Elever i förskolan visade positiva resultat av att läsa med hjälp av en läshund, medan lågstadie elever inte visade någon större skillnad. Däremot visade resultat på att närvaron av en hund i klassrummet gav positiva effekter i det stora hela	Genomfördes med t-tester och intervjuer. Saknas information om exakt ålder på deltagarna
Kiman, J. Vantresco, N.E & Gardner, T.	The impact of a therapy dog program on children's reading: Follow up and extension to ELL students	2017	USA	Uppföljning på artikel 1, kvalitativ	169 elever förskola-lågstadiet	Liknande resultat som artikel 1,	Artikel 1 och 2 hör samman, med liknande resultat, denna artikel beskriver resultaten som gjordes andra gången testerna genomfördes.
Le Roux, M-C., Swarts, I & Swarts, E.	The effect of an animal-assisted reading program on the reading rate, accuracy and comprehension of grade 3 students: A randomized control study	2014	Syd Afrika	Randomiserad kontrollstudie	138 elever från årskurs 3 (7-13 år)	Läshundar har enligt studien en positiv effekt på elevernas läsinläring skillnader gick att se mellan kön	Studien använde sig av tre olika faktorer som skulle kunna påverka läsförmågan hos eleverna, varav en grupp fick läsa för teraphundar. De tre grupperna jämfördes sedan med varandra
Anderson, K.L. & Olson, M.R.	The value of a dog in the classroom of children with severe emotional disorder	2006	USA	Obsevarionsstudie	6 elever mellan 6-11 år med speciella behov	Närvaron av teraphund i klassrummet gav postiva effter på många områden i barnens välmående och utveckling	
Bassette, L. A. & Taber-Doughty, T.	The effects of a dog reading visitation program on Academic Engagemant behaviour in three elementary students with emotional and behaviour disabilities; A single case design	2013	USA	Fallstudie	3 elever 7-11 år med emetionell funktionsnedsättning	Alla tre elever ökade bl.a. sin koncentartionsförmåga och läsförmåga i närvaron av en hund	Begränsning finns i och med få antal deltagare samt sknad av kontrollgrupp
Bassette, L. A. & Taber-Doughty, T.	Analysis of an animal-assisted reading intervention for young adolscents with emotional behavior disabilities	2016	Indien	Analys, fallstudie	4 elever i årskurs med speciellt behov av stöd	3 av 4 barn visade postiva skillnader i att läsa för en hund, medan 1 av 4 barn läste bättre utan hundens närvaro	Begränsning finns i och med få antal deltagare
Levinson, E.M., Vogt, M. Barker, W. F. Jalongo, M.R. & Van Zandt, P.	Effects of reading with adult tutor/ therapy dog teams on elementary students reading achievements and attitudes	2017	USA	Randomiserad kontroll studie	45 elever i årskurs 2-5	Liten /ingen skillnad i elevvers utveckling i läsförmåga i närvaron av en hund	
Linder, D.E., Mueller, M.K., Gibbs, D.M., Alpe J.A. & Freeman, L.M.	Effects of an animal-assisted intervention on reading skills and Attitudes in seconds grades students	2018	USA	Randomiserad kontroll studie	28 elever i årskurs 2	Ett visst positivt resultat gick att se för elever som fick läsa för en hund	
Lenihan, D., McCobb, E., Diurba, A., Linder, D. & Freeman L.	Measuring the effects of reading assistance dogs on reading ability and attitudes in elementary schoolchildren	2016	USA	randomiserad kontroll studie	18 elever i årskurs 2	Ett visst postivt resultat i gick att se för elevvers inställning till att läsa, däremot visade inte all statistik att elevvers läsförmåga blir bättre i närvaron av en hund	
Sorin, R., Brooks, T. & Lloyd, J.	The impact of the canines progra on children's reading, social and emotionel skills, and motivation to attend school	2015	Australien	Kvantitativ/kvalitativ	11 elever mellan 5-11 år	Studen visade resultat på att näravo , läsförmåga, motivationen och sociala relationer förbättrades med hjälp av närvaron av pedagoghundar i klassrummet.	Delatagarna i studien var i riskzonen att inte klara den akademiska förväntning för respektives ålder.
Wohlfarth, R., Mutschler, B., Beetz, A. & Seleider,	An investigation into to the efficacy of therapy dogs on reading performance in 6-7 years old children	2014	Tyskland	Crossover studie	12 elever mellan 6-7 år	Studen visade att elevernas läsförmåga förbättrades med hjälp av en läshund	
Noble, O. & Holt, N.	A study into the impact of the reading education assitence dogs scheme on reading engegment and motivation to read among early years foundation- stage children	2018	England	Fallstudie	6 barn mellan 4-5 år	Studen visar att barnens läsutvecklin påverkas positivt med hjälp av R.E.A.D	Studien är genomförd på ett fåtal delagare varav en av elverna har autism. Det finns även begänsningar i studien då den saknar kontrollgrupp
Schretzmayer, L., Kotrachal, K. & Beetz, A	Minor emmediate effects of a dog on childrens reading performance and psychology	2017	Österrike	Fallstudie	36 elever mellan 9-10 år	Resultatet av studien visar att hundens närvaro kan ge mindre kortsiktiga positiva effekter på barns läsmotivation och läsförmåga	Tester gjordes på hur hjärtslagen och kortisolet i kroppen påvrkades av närvaron av en hund i situationer där barnen skulle läsa högt för hunden. Saknar kontrollgrupp
schuck, S.E.B., Emmerso N.A., Fine, A.H. & Lakes K.D.	Canine- Assisted therapy for children eith ADHD; Preliminary findings from the positive assertive cooperative kids study	2013	USA	Randomiserad kontroll studie	24 skolbarn diagnostiserade med ADHD	Föräldrarna till barnen som deltog i studien rapporterade positiva effekter på barnens emetionella och sociala förmågor, samt förmågan att lösa problem	Föräldrarna var en del av studien och även de fick terapeutiska möten och samtal
Hediger, K. & Turner, D.	Can dogs increase children's attention and concentration performance: A randomised controlled trial	2014	Schweitz	Randomiserad kontroll studie	24 elever mellan 10-14 år	Studen visar på att närvaron av en hund kan främja barnens uppmärksamhet och koncentrationsförmåga	

Redovisningen av resultaten är indelad i tre teman som följer nedan.

Läsinlärning med hjälp av läs- eller terapihundar

Enligt Kirnan, Siminero & Wong (2016) som gjorde en studie på elever med en bred åldersskillnad, visade barnen i förskolan mer positivt resultat för läsinlärning än de äldre barnen i låg- och mellanstadiet. Detta bekräftades även i en följdstudie gjord av Kirnan, Vantresco & Garnder (2018). Resultatet av denna studie uppvisade en ännu större positiv läsutveckling i de lägre åldrarna i jämförelse med de högre åldrarna (Kirnan et al. 2018).

Le Roux, Swarts & Swart (2014) använde i sin studie tre grupper som deltagarna delades in i: En grupp fick läsa för en hund, en grupp läste för en lärare och en grupp läste för en nallebjörn. Utöver dessa grupper fanns en kontrollgrupp som arbetade som vanligt med sin läsning utan att ingå i någon av dessa grupper. De till läsningen relaterade inlärningsfärdigheter förbättrades mera för de elever som läste för en hund i jämförelse med de elever som ingick i de övriga grupperna. Levinson, Vogt, Barker, Jalongo & Van Zandt (2017) beskriver i sin studie att elever som läste för en vuxen och hans terapihund visade större förbättringar i läsförståelse och läskapacitet än de elever som läste högt för sina kamrater. I samma studie framgick även skillnader i läsförbättringar mellan åldrar. De yngre åldersgrupperna visade positivare resultat än de elever som gick i mellanstadiet. Lenihan, McCobb, Diurba, Linder & Freeman (2016) som utförde en studie på lågstadielever där läsförståelse jämfördes mellan en kontrollgrupp och interventionsgruppen (elever som fick läsa för hund). Interventionsgruppen visade ingen signifikant förändring i läsförståelse i jämförelse med testresultatet som gjordes innan interventionen startade. Däremot skedde en försämring i kontrollgruppen från vecka 0 – 5 i läsförståelse. Sorin, Brooks & Lloyd (2015) gjorde en studie på 11 elever som var i riskzonen att inte klara de akademiska kraven. Resultatet visade inte bara förbättring i läsförståelse utan även högre närvaro, bättre självförtroende och förbättring i sociala relationer gentemot sina kamrater. Wohlfarth, Mutschler, Beetz & Schleider (2014) kunde se positiva effekter i läsutvecklingen hos barn i åldrar mellan 6 - 7 år som läste för en hund. I tre utav fyra kategorier förbättrades elevernas läsutveckling, till dessa tre kategorier tillhörde: ordförståelse, korrekt förståelse för meningsavslut (punktmarkering) och korrekt lästa stycke indelningar. Den kategorin som inte förbättrades i jämförelse med kontrollgruppen var lästiden, vilket inte visade någon signifikant förbättring. Schretzmayer, Kotschal & Beetz (2017) hade som syfte att studera om en hunds närvaro kan ge direkta effekter på läsförmågan samt på kortisol nivåer i kroppen. De kom fram till att elever som fick läsa för en hund visade små kortvariga positiva effekter på läsförmågan och motivationen för att läsa högt. Deltagare fick genomföra samma lästest två gånger där en grupp läste för en hund medan en grupp läste utan en hunds närvaro. I första testet skedde ingen signifikant förändring i kortisolvärdet hos eleverna. I andra testet hade de elever som läste utan hund lägre kortisolvärde än de som läste för hunden. Resultatet visade att de elever som fick läsa för en hund förbättrade sin läsförmåga. Däremot visade tiden på lästestet inte någon skillnad mellan grupperna. Till skillnad från

ovanstående studiers resultat visade artikel Linder, Mueller, Gibbs, Alper & Freeman (2017) inte någon signifikant skillnad i förbättrad läsförmåga mellan en interventionsgrupp (elever som fick läsa för en hund) och en kontrollgrupp (elever som fick fortsätta studier som vanligt under skoldagen). Det som skiljde sig mest mellan grupperna var den akademiska läsningen, där eleverna i interventionsgruppen visade förbättringar i uttal och läsförståelse. Det visade sig inte vara någon skillnad mellan grupperna i läsuppgifter där texterna var lättlästa.

Påverkan på motivationen/ koncentration genom att läsa för en hund

Kirnan, et al. (2016) genomförde intervjuer med hundförarna och klasslärarna till de elever som ingick i studien. I intervjuerna framgick det att elevernas motivation och självförtroende gentemot högläsning förbättrades med hjälp av en hund som eleverna fick läsa för. Det framgick i intervjuerna att eleven ville göra sitt bästa inför hunden, vilket ökade elevens koncentration inför läsningen. Linder et al.(2017) använde i sin studie en kontrollgrupp och en interventionsgrupp (där elever fick läsa för en hund). De kunde se att motivationen var den samma i båda grupper när eleverna skulle läsa enklare texter. Däremot när eleverna fick läsa akademiska texter visade sig motivationen vara högre för dem som läste för en hund. Sorin et al. (2015) kunde i sin studie se högre motivation i högläsning men även i andra områden som berörde skolan med hjälp av närvaron av en hund i klassrummet. Bland annat blev den statistiska närvaron bättre, eleverna fick bättre självförtroende och de utvecklade en bättre samarbetsförmåga med sina kamrater. Dessa förbättringsområden erkändes också av klassläraren. Likaså kunde Wohlfarth et al. (2014) se en ökad glädje inför läs uppgifter om eleven fick läsa för en hund. Eleverna uttryckte en längtan efter att få träffa hunden igen och även att få läsa för hunden. Liknande resultat redovisades i studien gjord av Noble & Holt (2016) där sex stycken barn i 4 -5 års ålder visade en hög motivation gentemot högläsning för en hund. Noble et al. (2016) genomförde R.E.A.D programmet med de sex barnen varav två av barnen var mer villiga att läsa även utanför skoltiden. Förutom ökad motivation framgick det i intervjuer att barnen upplevde glädje och positiva förväntningar i att läsa högt i samband med R.E.A.D programmet. Till skillnad från ovanstående studiers resultat redovisade Levinson et al. (2017) ingen märkbar förändring mellan en interventionsgrupp (elever fick läsa för en hund) och en kontrollgrupp (elever fick läsa högt för sina kamrater). Motivation och attityd gentemot högläsning visade ingen stor förändring i någon av grupperna. Hedigerm & Turner (2014) kunde i sin studie se förbättringar i elevens koncentration- och uppmärksamhets förmåga när de vistades i närvaron av en hund. Bland annat använde de sig av minnestest för att mäta elevens förmåga att koncentrera sig.

Hundens påverkan på barn med behov av särskilt stöd för läsinlärning/motivation för skolämnen

I studien gjord av Kirnan et al.(2016) visade närvaron av en hund ge tydligt positivt resultat för elever i behov av särskilt stöd. Eleverna med särskilt stöd betedde sig lugnare, kunde hålla koncentrationen under en

längre tid samt uttryckte glädje i att läsa för en hund. För nyanlända elever med talsvårigheter/uttalssvårigheter eller för extremt blyga elever kunde hundens närvaro gynna dem genom att vara icke dömande och öka elevernas självförtroende.

Fler studier visar på att samma resultat då Le Roux et al.(2014) redovisar att barn med särskilt behov av stöd vid läsinlärning kan gynnas av en hunds närvaro. Eleven vågar läsa högt för hunden, samt lugnar eleven om hen är nervös eller stressad inför situationen. Andersen & Olson (2006) och Basette & Doughty (2013) kom i sin studie fram till att närvaron av en hund i skolklasser för barn med emotionell funktionsnedsättning visar ett flertal positiva effekter. Bl.a. på barnens emotionella balans (mindre emotionella/fysiska utbrott och ett mer stabiliserat humör), förbättring av elevernas attityd gentemot skolan samt att eleverna visade mer empati och ansvar i sociala relationer. Utöver förbättringen i det emotionella känsloläget visade även eleverna större engagemang och förbättringar i lässituationer. Speciellt i situationer där eleven ska läsa högt, gav hundens närvaro en positiv effekt och skapade hög motivation för eleven att utföra uppgiften.

Basette & Doughty (2016) gjorde en studie på fyra elever med emotionell funktionsnedsättning. Resultatet visade att tre elever förbättrade sin läsförståelse, läskapacitet, ordförståelse och uttal. Alla elever visade en hög motivation att få läsa för hunden. Schuck, Emmerson, Fine & Lakes (2015) fokuserade i sin studie på att se om djur-assisterad terapi kunde göra skillnad för barn med ADHD. I en grupp fick barn genomgå ett program i djur-assisterad terapi medan en grupp fick genomgå kognitiv beteendeterapi. I båda grupperna kunde föräldrarna intyga förbättringar på många områden, bland annat i sociala situationer och prosociala beteenden. Däremot visade de barn som genomgått djur-assisterad terapi mindre utåtagerande beteenden än de barn som genomgått kognitiv beteendeterapi.

Diskussion

Metoddiskussion

I en litteraturstudie som denna finns det både för- och nackdelar gällande resultatens trovärdighet och generaliseringsbarhet. Nackdelen som jag anser i min valda studietyp är att ämnesområdet är begränsat och således tillgången till relevanta artiklar var begränsad både i antal som reliabilitet. Endast fem av femton studier uppvisar ett urval på över 30 deltagare vilket innebär att de resultat som framkommit ur den föreliggande studien inte är utan vidare generaliseringsbara. Om utbudet av studier inom ämnet varit större kunde det ha ökat på utbudet av studier med fler deltagare. Det finns fler teoretiska än empiriska studier i ämnet, vilket indikerar på behov av fler studier av den senare typen. Dock med hänsyn till mina egna begränsade resurser bildade en litteraturstudie en mer realistisk bas för mitt examensarbete. Fördelen med de studietyper som inkluderats är att flera av dem använt sig av kontrollgrupper, vilket ger ett mer pålitligt resultat då det skett en utfallsjämförelse mellan två/ flera grupper. Flera av studierna var randomiserade vilket ökar på deras reliabilitet och validitet. Det svarar även på en av mina frågeställningar, nämligen på den om vilken typ av studier som är gjorda inom ämnet? Mitt val av artiklar hade däremot kunnat se annorlunda ut om fler databaser varit tillgängliga för min sökprocess och därmed kunnat erbjuda ett större utbud av forskning.

De artiklar som inkluderats är vetenskapligt granskade och har genomförts med hänsyn till etiska aspekter om god forskning. Att införa en hund i ett klassrum kan innebära komplikationer för barn som är allergiska eller har rädsla för hundar. De artiklar som analyserats i föreliggande studie har tagit hänsyn till dessa aspekter genom att exkludera de barn som visar båda eller något av dessa symtom. För barn som var hundrädda, beroende på hur rädd barnet var, kunde i vissa fall terapi för detta anordnas innan studien genomfördes (för de barn som ville genomgå programmet/testarna trots sin rädsla).

Resultatdiskussion

I resultatet av de inkluderade studierna framgår tydligt återkommande positiva resultat i användningen av läs- eller terapihund i läsrelaterad inläring vilket anknyter till en av mina frågeställningar nämligen, *Hur påverkar hundens närvaro barn och unga i deras läsutveckling?* Närvaron gynnar mestadels både ordförståelse, uttal och att hitta jämnt flyt i läsningen. Dock framkom det genom två av studierna att närvaro av hund inte påverkade tiden för hur snabbt eleverna kunde läsa. Varför just lästiden inte förbättrades framgår dock inte. Enligt en egen reflektion kan eleven ha pausat för att titta på hunden och/eller klappat hunden under tiden hen läst, vilket påverkat i riktning mot en oförändrad eller sämre lästid. De olika studierna gjordes på olika typer av urval. En del gjordes på slumpmässigt valda elever, andra gjordes på

elever med lässvårigheter och elever med behov av särskilt stöd. Resultatet skulle möjligtvis bli annorlunda om alla inkluderade studier hade gjorts på barn med lässvårigheter då tydligare skillnader kunde ha uppstått. I tre av studierna (Kirnan et al. 2016; Kirnan et al. 2018 & Levinson et al, 2017) framgår det en skillnad i åldrar mellan barnen och hur de tar sig an läsutveckling när de får läsa för en hund. Studierna visar en större förbättring i de lägre åldrarna i jämförelse med de äldre barnen. I studien gjord av Levinson et al. (2017) deltog mellanstadiebarn i åldrarna 10 - 14 år, vilket tillhör de högre åldrarna i jämförelse med övriga som studerats. Det kan vara en bidragande orsak till att ingen mätbar förbättring visats i läsförmågan hos deltagarna. En skild aspekt är att studierna innehåller för få deltagare för att kunna påvisa en skillnad i läsutveckling mellan lägre och högre åldrar. Enligt en egen reflektion över varför några studier kunde påvisa en signifikant skillnad är att barn i högre åldrar till viss del inte känner samma nyfikenhet för en hund som barn i lägre åldrar. Barn i lägre åldrar kan visa mer nyfikenhet och intresse inför ett möte med en hund, medan äldre barn till en viss del har mer erfarenheter av att interagera med hundar.

Frågeställningen: *Påverkar hundens närvaro det till läsutvecklingen förknippade känslomässiga beteendet hos barn och unga?* besvaras under tema nummer två. Resultaten visar på att motivation, glädje och koncentration förbättras avsevärt hos eleverna när de läser för en hund. Dessa resultat förstärks även av Fungs (2017) teorier om att läsinlärningen blir mer glädjefull med hjälp av en hund. Resultaten i föreliggande studie är i linje med Lane et al. (2013) som redovisar att högläsning för en hund kan ge glädje, motivation och inspiration i elevens fortsatta läsutveckling. Fördelen med den motivationshöjande aspekten är att kunna främja läsutveckling på ett glädjefyllt och motiverande sätt för de elever som är i behov av extra stöd i läsinlärning. En egen reflektion är att inlärning tenderar att gå snabbare då det är lustfyllt, vilket det kan bli med hjälp av en hund.

I tema tre redovisas att barn med särskilda behov kan gynnas av att vara i närvaro av en hund. Olika emotionella och fysiska beteenden kan förbättras med hjälp av en hund i terapisyfte, vilket ger svar på min fjärde frågeställning, nämligen: *Kan inlärningen av elever med särskilda behov gynnas av en hunds närvaro? Kan hunden gynna fysisk/psykologisk utveckling av dessa barn.* I de studier där deltagarna var barn med emotionella beteendestörningar och vilka erbjöds hundassisterad terapi visade resultatet positiva effekter. Bl.a. förbättrades barnens koncentrationsförmåga, barnen visade ett lugnare humör och högre mod i att läsa högt. Resultaten i helhet ger, enligt en egen reflektion, bättre förutsättningar i läsinlärningsprocessen då det krävs koncentration och fokus för att lära sig nya färdigheter. Ett flertal redan gjorda litteraturstudier har resulterat i samma utfall, bl.a. redovisar Bone (2013) att barn med fysiska/psykiska funktionshinder beter sig lugnare i närvaro av en hund samt att en hunds närvaro har gynnat barns engagemang gentemot skoluppgifter.

Enligt en egen reflektion angående inkluderade studiers resultat berör frågan huruvida utfallet skulle bli annorlunda då en utbildad läs- eller terapihund användes i varje studie. I några studier bildar hunden och

dess ägare ett utbildat läs- eller teraphundteam medan en del studier genomförts med en utbildad hund och förare (en lämplig sällskapshund har använts för uppgiften, dock utbildad för uppgiftens syfte). En utbildad hund har lämpliga färdigheter och kan utföra beteenden som främjar barnens inläring och/eller beteendutveckling. Om ett utbildat läs -eller teraphundsteam använts i alla inkluderade studier fanns det möjligheter för att resultaten skulle komma att ge tydligare och/eller bättre resultat, särskilt för äldre barn.

Slutsats

Slutsatsen baserar sig på de studier och artiklar som analyserats. Läs- eller teraphundar kan, i ett flertal fall, främja samt positivt påverka barns läslust och läsinläring. I närvaro av en hund kan barn få ökad motivation, självförtroende och känna glädje i att läsa. Barn med särskilda behov såsom psykisk/fysisk funktionsnedsättning kan gynnas positivt i sin beteendutveckling med hjälp av hundbaserad terapi. Föreliggande studies syfte har kunnat besvaras, likaså de frågeställningar som valts att undersökas. Mer forskning i Sverige och globalt är nödvändig inom ämnet då empiriska studier med högt deltagande kan komma att höja på forskningens reliabilitet.

Implikationer och förslag till utveckling av ämnet

Enligt slutsatsen och i förhållande till övrigt genomförda studier kan läs- eller teraphundar komma att vara en del i läsundervisningen i skolor och på bibliotek i Sverige. Boyes et.al (2016) beskriver att barn med läs- och skrivsvårigheter har lättare att drabbas av beteende- och känslomässiga problem som ilska, depression, ångest och nedstämdhet vilket kan bidra till psykisk ohälsa hos barn. R.E.A.D programmet, som på ett fåtal platser bedrivs i Sverige, skulle gynnas av mer forskningsstöd för att erbjuda möjligheter att bevisa om programmet är till nytta i hälsa- och utbildningssyfte. Om ny forskning skulle påvisa positiva resultat beträffande nyttan av läs- eller teraphundar kan möjligheter finnas att geografiskt vidga och utveckla användandet av R.E.A.D i Sveriges skolor. Därigenom skulle det vara en förbyggande folkhälsoinsats mot mental ohälsa och möjligen förhindra att barn fortsätter ha lässvårigheter upp i vuxen ålder.

Referenser

Artiklar som redovisas i tabell nr. 2 är markerade med *

Andersson, I. (2016) *Epidemiologi för hälsovetare: en introduktion*. (2:a uppl.) Lund: Studentlitteratur. ISBN 9789144105109.

*Andersen, L.K. & Olson, M.R. (2006) *The value of a dog in a classroom of children with severe emotional disorders*. Anthrozoös, VOL. 19 (1) – 2006. Hämtad 2018-04-06 <https://www.tandfonline.com.libraryproxy.his.se/doi/pdf/10.2752/089279306785593919?needAccess=true>

*Basette, L.A. & Doughty, T.T. (2016) *Analysis of an Animal-Assisted Reading Intervention for Young Adolescents with Emotional/Behavioral Disabilities*. DOI:10.1080/19404476.2016.1138728. Hämtad 2018-03-29 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/19404476.2016.1138728?needAccess=true>

*Basette, L.A. & Doughty, T.T. (2013) *The Effects of a Dog Reading Visitation Program on Academic Engagement Behavior in Three Elementary Students with Emotional and Behavioral Disabilities: A Single Case Design*. DOI 10.1007/s10566-013-9197-y. Hämtad 2018-04-22 <https://link.springer.com.libraryproxy.his.se/content/pdf/10.1007%2Fs10566-013-9197-y.pdf>

Bone, J. (2013) *The animal as a further educator; a literature review of animals and young children in pedagogical relationships*. Hämtad 2017-11-12 <http://web-a-ebSCOhost-com.libraryproxy.his.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=feec0e70-c742-42b7-9703-a81e8eada207%40sessionmgr4007>

Boyes, M.E., Leitao, S., Claessen, M., Badcock, N.A & Nayton, M. (2016) *Why Are Reading Difficulties Associated with Mental Health Problems?* Hämtad 2017-11-12 DOI: 10.1002/dys.1531 <http://web-a-ebSCOhost-com.libraryproxy.his.se/ehost/command/detail?vid=3&sid=feec0e70-c742-42b7-9703-a81e8eada207%40sessionmgr4007>

Carroll, M.J., Maughan, B., Goodman, R. & Meltzer, H. (2005) *Literacy difficulties and psychiatric disorders: evidence for comorbidity*. doi: 10.1111/j.1469-7610.2004.00366.x. Hämtad 2017-11-12 <http://onlinelibrary.wiley.com.libraryproxy.his.se/doi/10.1111/j.1469-7610.2004.00366.x/abstract;jsessionid=56C8C0DEFA279D288FA0869A03D51D4C.f02t01?systemMessage=Wiley+Online+Library+usage+report+download+page+will+be+unavailable+on+Friday+24th+November+2017+at+21%3A00+EST+%2F+02.00+GMT+%2F+10%3A00+SGT+%28Saturday+25th+Nov+for+SGT>

Dyslexiförbundet (2017) Flera diagnoser. Hämtad 2017-11-13 <http://www.dyslexi.org/skrivknuten/flera-diagnoser>

Folkhälsomyndigheten (2015) Socioekonomiska villkor och psykisk ohälsa bland tonåringar. Hämtad 2018-05-28 <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/9a7a67ec492f46b28511d9c6ee274bd4/socioekonomiska-villkor-psykisk-ohalsa-tonaringar-15137.pdf>

Friesen, L. (2010) *Exploring Animal-Assisted Programs with Children in School and Therapeutic Contexts*. DOI 10.1007/s10643-009-0349-5. Hämtad 2017-11-12 <http://web-b-ebSCOhost-com.libraryproxy.his.se/ehost/command/detail?vid=12&sid=be48253b-6ce3-40b7-8044-61a2289617be%40sessionmgr101>

- Fung, S. (2017) *Canine-assisted reading programs for children with special educational needs: rationale and recommendations for the use of dogs in assisting learning*. DOI: 10.1080/00131911.2016.1228611. Hämtad 2017-11-13 <http://www.tandfonline-com.libraryproxy.his.se/doi/abs/10.1080/00131911.2016.1228611>
- Föräldraföreningen för dyslektiska barn (2017) Tecken på dyslexi. Hämtad 2017-11-11 <http://www.fdb.nu/om-dyslexi/tecken/>
- Geist, T.S. (2011) *Conceptual Framework for Animal Assisted Therapy*. DOI 10.1007/s10560-011-0231-3. Hämtad 2017-11-12 <http://web-b-ebSCOhost-com.libraryproxy.his.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=18&sid=be48253b-6ce3-40b7-8044-61a2289617be%40sessionmgr101>
- *Hediger, K. & Turner, D.C. (2014) *Can dogs increase children's attention and concentration performance? A randomized controlled trial*. Human- animal interaction Bulletin 2014 vol. 2, No.2, 21-39. Hämtad 2018-04-18 https://www.researchgate.net/profile/Karin_Hediger/publication/286190655_Can_Dogs_increase_children's_attention_and_concentration_performance_A_randomised_controlled_trial/links/5666b69108ae418a786f510f.pdf
- Intermountain Therapy Animal (2017) *About us/contact us*. Hämtad 2017-11-12 http://www.therapyanimals.org/Contact_Us.html
- Jalongo, R.M., Astorino, T. & Bomboy N. (2004) *Canine Visitors: The Influence of Therapy Dogs on Young Children's Learning and Well-Being in Classrooms and Hospitals*. Hämtad 2017-11-13 <http://web-b-ebSCOhost-com.libraryproxy.his.se/ehost/command/detail?vid=8&sid=be48253b-6ce3-40b7-8044-61a2289617be%40sessionmgr101>
- *Kirnan, J., Siminero, S. & Wong, Z. (2016) *The Impact of a Therapy Dog Program on Children's Reading Skills and Attitudes toward Reading*. DOI 10,1007/s10643-015-0747-9. Hämtad 2018-03-29 <https://link-springer-com.libraryproxy.his.se/content/pdf/10.1007%2Fs10643-015-0747-9.pdf>
- *Kirnan, J., Vantresco, N.E. & Garnder, T (2018) *The Impact of a Therapy Dog Program on Children's Reading: Follow-up and Extension to ELL Students*. DOI 10.1007/s10643-017-0844-z. Hämtad 2018-03-2 <https://link-springer-com.libraryproxy.his.se/content/pdf/10.1007%2Fs10643-017-0844-z.pdf>
- Lane, B.H. & Zavada D.W.S (2013) *When reading gets ruff – canine assisted reading programs*. DOI:10.1002/TRTR.1204. Hämtad 2017-11-12 <http://web-b-ebSCOhost-com.libraryproxy.his.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=be48253b-6ce3-40b7-8044-61a2289617be%40sessionmgr101>
- *Lenihan, D., McCobb, E., Diurba, A., Linder, D. & Freemna, L. (2016) *Measuring the Effects of Reading Assistance Dogs on Reading Ability and Attitudes in Elementary Schoolchildren*. DOI: 10.1080/02568543.2016.1143896. Hämtad 2018-03-29 http://www.therapyanimals.org/Research_&_Results_files/SOAN_025_01_38-56-Levinson%20et%20al.pdf
- *Le Roux, M.C., Swarts L. & Swart, E. (2014) *The Effect of an Animal-Assisted Reading Program on the Reading Rate, Accuracy and Comprehension of Grade 3 Students: A Randomized Control Study*. DOI 10.1007/s10566-014-9262-1. Hämtad 2018-03-28 <https://link-springer-com.libraryproxy.his.se/content/pdf/10.1007%2Fs10566-014-9262-1.pdf>

com.libraryproxy.his.se/content/pdf/10.1007%2Fs10566-014-9262-1.pdf

*Levinson, E. M., Vogt, M., Barker, W.F., Jalongo, M.R. & Van Zandt, P. (2017) *Effects of Reading with Adult Tutor/Therapy Dog Teams on Elementary Students' Reading Achievement and Attitudes*.

DOI 0,63/5685306–3447 Hämtad 2018-04-12

http://www.therapyanimals.org/Research & Results files/SOAN_025_01_38-56-Levinson%20et%20al.pdf

*Linder, D.E., Mueller, M.K., Gibbs, D.M., Alper, J.A. & Freeman L.M. (2017) *Effects of an Animal-Assisted Intervention on Reading Skills and Attitudes in Second Grade Students*. DOI 10,1007/s10643-017-0862-x. Hämtad 2018-03-28

<https://link.springer-com.libraryproxy.his.se/content/pdf/10.1007%2Fs10643-017-0862-x.pdf>

Lukeskus Läscenrum (u.å.) 10 globala fakta om läsförmåga. Hämtad 2017-11-13

http://www.lukukeskus.fi/wp-content/uploads/2015/09/10-globala-fakta-om-läsförmåga_web.pdf

McIntosh, P. (2014) *Canine companions and helpers*. Artikel ur English Teaching Forum

Hämtad 2012-11-12 <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1045543.pdf>

*Noble, O. & Holt, N (2016) *A study into the impact of the Reading Education Assistance Dogs scheme on reading engagement and motivation to read among Early Years Foundation-Stage children*. DOI:

10.1080/03004279.2016.1246587. Hämtad 2018-04-12

<https://www.tandfonline-com.libraryproxy.his.se/doi/pdf/10.1080/03004279.2016.1246587?needAccess=true>

Reading Rockets (2017) *About Reading Disabilities, Learning Disabilities, and Reading Difficulties*. Hämtad 2017-11-12

<http://www.readingrockets.org/article/about-reading-disabilities-learning-disabilities-and-reading-difficulties>

*Schretzmayer, L., Kotrschal, K. & Beetz, A. (2017) *Minor immediate effects of a Dog on children's reading Performance and Physiology*. doi: 10.3389/fvets.2017.00090. Hämtad 2018-04-20

<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2017.00090/full>

*Schuck, S.E.B., Emmerson, N.A., Fine, A.H. & Lakes, K.D. (2015) *Canine-Assisted Therapy for Children With ADHD: Preliminary Findings From The Positive Assertive Cooperative Kids Study*. DOI:

10.1177/1087054713502080. Hämtad 2018-04-20

<http://journals-sagepub-com.libraryproxy.his.se/doi/pdf/10.1177/1087054713502080>

Skolverket (2016) *Tidiga insatser viktiga mot läs- och skrivsvårigheter*. Hämtad 2018-04-04

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/undervisning/tidiga-insatser-viktiga-mot-las-och-skrivsvarigheter-1.229589>

So to speak (u.å) *Främmande språk för dyslektiker*. Hämtad 2018-04-04

<http://sotospeak.se/sv/dyslexia/>

*Sorin, R., Brooks, T. & Lloyd, J. (2015) *The Impact of the Classroom Canines Program on Children's Reading, Social/Emotional Skills and Motivation to Attend school*. The international journal of literacies.

Hämtad 2018-04-12

https://d1311w59cs7lwz.cloudfront.net/attachment/137687/74204567fc6b6048b04fb1481d2da65578c78c2c/L15_50340_TheImpactoftheClassroomCanines_Final_OA.pdf?Expires=1523540531&Signature=SFHA-

[85FHvB5rbNHA4L5E1f6CAvMPMbY1NPwxDRFXiM9glZjtP~CgP3eSkDy-
~s9wmhIGzEKAM4HgTEIpWPAy3IW1ob5YAGZHTA~DVKYHTflpq2VqQ8uDsUUmaVac20y99q7egK
n-
vBdZgja09OF77MoQagod~KwfGAFAl8kzDfRyb9vGpybOfvzkKgpjuwspiKpx5Ql6nQ4KBfkrOsCYk~rjQ
23z5nYj2m3-aqAy5KMdiLy7ShfCt-0oSsxEp1xycxcAHvIrY2HDTX9hnaUhrwzpVw20VuZTTVpOZs~3-
ccjCr~g4Sq0sbmJNNjGtvZvXPu6qHqqY6eZu6waJuURQ_&Key-Pair-
Id=APKAJELYXGUCCDL7FUQA](https://www.researchgate.net/publication/305992296_An_investigation_into_the_efficacy_of_therapy_dogs_on_reading_performance_in_6-7_year_old_children/links/57a8b58d08aed76703f87b59.pdf)

Svenska dyslektikerförbundet (2017) Vad är läs-och skriv svårigheter/ dyslexi. Hämtad 2017-11-10
<https://www.dyslexiforeningen.se/vad-ar-dyslexi/#>

Svenska kennelklubben (u.å) Läshund-ett forskningsprojekt i barnens tjänst. Hämtad 2017-11-13
https://www.skk.se/contentassets/81cd700a369a4befad4026e684cc9cb0/artikel-om-projektet-lashund.pdf?_t_id=1B2M2Y8AsgTpgAmY7PhCf%3d%3d&_t_q=lashund&_t_tags=language%3asv%2csiteid%3a821afd82-44fd-4b1f-8345-260bc2345d00&_t_ip=85.194.10.133&_t_hit.id=Skk_Skk_se_Business_Models_Media_GenericMedia/1ab0ecdf-924f-4028-8013-21dcc347056e&_t_hit.pos=4

Terapihundskolan (2018) *Hundassisterad Terapi- HAT*. Hämtad 2018-05-27
<http://terapihundskolan.se/terapihund-varhund-hundassisterad-terapi/>

Terapihundskolan (2017) *Skolhund*. Hämtad 2012-12-04
<http://terapihundskolan.se/skolhund/8412116/?ref=cactusthemes&v=f003c44deab6>

Terapihundskolan (u.å) *Vård - och terapihund*. Hämtad 2018-05-27
http://media.terapihundskolan.se/2018/01/Terapihund_uppslag-2018_2Tryck_orginal.pdf

Töllner, E. (2015) *Läshundar i småland, slutrapport*. Jönköping kommun, Bankeryds bibliotek
Hämtad 2017-12-04 <https://lashundar.files.wordpress.com/2014/02/lc3a4shundar-i-smc3a5land-rapport-med-bilagor.pdf>

*Wohlfarth, R., Mutschler, B., Beetz, A. & Schleider, K. (2014) *An investigation into the efficacy of therapy dogs on reading performance in 6 - 7 year old children*. Human-Animal Interaction Bulletin 2014, Vol. 2, No. 2, 60-73. Hämtad 2018-04-06
https://www.researchgate.net/profile/Rainer_Wohlfarth2/publication/305992296_An_investigation_into_the_efficacy_of_therapy_dogs_on_reading_performance_in_6-7_year_old_children/links/57a8b58d08aed76703f87b59.pdf